

Posudek diplomové práce

ESTETICKÉ HODNOCENÍ JADERNÉ ELEKTRÁRNY TEMELÍN

Jan Vávra

Na více jak 80 stranách se autor zabývá estetickým hodnocením Jaderné elektrárny Temelín (JETE). Jak je dnes JETE esteticky vnímán? Tato zdánlivě jednoduchá otázka, aby byla alespoň naznačeno řešení - neboť tato práce představuje spíše pilotní průzkum, jak sám autor pochopil a přiznává – tedy samotné naznačené řešení vyžaduje tvůrčí přístup a řešení řady interdisciplinárních otázek.

- Co je to estetické hodnocení? Obsahuje i mimoestetické projektování jedince?
- Jaký estetický přístup zvolit?
- Jakou sociologickou metodu v rámci vlastního empirického šetření zvolit?
- Do jaké míry je estetické vnímání antropologicky určeno a do jaké kulturně podmíněno?
- Jak postupovat v případě krajinné estetiky s dominací scénického přístupu?
- Jak řešily mimoestetické vnímání JETE ostatní studie českých autorů?

Tato šíře hrozila rozplynutím do dějin estetiky nebo do přehledu antropologických koncepcí kultury. Jako oponent však musím konstatovat, že s tímto úskalím se autor vyrovnal podle mého soudu velmi dobře a stále sledoval cíl – co je a co není použitelné pro estetické hodnocení JETE a co toto hodnocení vlastně ukazuje.

Struktura práce sleduje paradigmatu estetického vnímání a proměny krajinomalby v historii: antika, středověk, renesance, klasicizující malby 17. stol., realistické malby 17. stol., romantismus, realismus, symbolismus. Dále hledá oporu pro estetické vnímání ve filosofii a estetice osvěcenského období, v estetice 20 století až po environmentální estetiku. Nezapomíná však ani na prostředí, kde se estetické hodnocení JETE odehrává – na českou krajinu a její sociální hodnotu. Situační popis a historie stavby JETE včetně výsledků zpráv o hodnocení vlivu JETE na životní prostředí není jen rutinním popisem, ale přináší řadu zhutněných informací. Od strany 45 začíná samotný empirický výzkum včetně přehledu faktorů *měřítko, rušivost, známost krajiny a symbolizace* (promítnutí mimoestetických postojů do vnímání JETE). Diskuse, výsledky, grafy, fotografie a obsáhlá bibliografie završují tuto podle mého názoru zdařilou diplomovou práci.

Co je třeba ocenit, je uměřenost formulací autora. Přes (a nebo právě pro) neobyčejně pečlivé ukotvení problému v literatuře, ve výsledcích českých výzkumů a ve světové literatuře se Jan Vávra nedopouští kategorických tvrzení. Ukazuje také, že Kantův estetický odstup je zřejmě pro případ JETE nepoužitelný a přiklání se k rámci kontextuální estetiky. Samozřejmě, opatrnost je na místě, neboť se jedná o kvalitativně vedený výzkum. Ani ten není pojímán autorem jednostranně, je doplňován pokusy o kvantifikaci a nakonec máme před sebou kombinaci kvalitativního výzkumu se snahou kvantifikovat výchozí faktory. Z hlediska metodologického to nejsou pro autora oddělené přístupy. Přesto by možná slušelo zmínit limity těchto metod vzhledem k empirickému uchopení tématu.

Je třeba také ocenit dobrý přehled Kantovské estetiky, není jednoduché na několika stranách podat syntetickou informaci o klasickém přístupu estetického hodnocení.

Vyrovnat se se studii o JETE se autorovi podařilo velice dobře a tvoří pro něj bod odpočtu od kterého odvíjí diskusi vlastních empirických výsledků.

Komentáře a kritické připomínky:

Osobně považuji za průlom v krajinomalbě obraz Pietera Breugela staršího Ženci 1565, Metropolitan Museum of Art, New York. Zde je krajina objevena pro Evropu jako prostředí, které má sou přirozenou poezii a krásu, ještě bez diktátu teorie vznešenosti a poté období romantismu, v práci uváděného Caspara Davida Friedricha. Komise vybírající obrazy do pařížského Salonu a stanovující jejich ceny se řídila přesnou hierarchií. Historické a náboženské náměty jako číslo jedna, pak portréty, náměty ze života byly ceněné mnohem méně a krajina byla považována za úplně poslední méněcenný námět. Důsledkem bylo, že krajina nemohla přitáhnout profesionální umělce a nemohla inspirovat další umění. Skici přírody a krajinomalba, díla která přesto byla vystavována, byla povýšeně uměleckou kritikou přehlížena. Do roku 1817 francouzská akademie udělující studentům výroční ceny neměla vůbec kategorii krajinomalby, kromě povoleného smyšleného historického pozadí zobrazených příběhů.

Průlom nastává Teorií vznešenosti. Edmund Burke, britský filozof, přichází roku 1756 s myšlenkou vesmírné a boží harmonie. Vznešenost je podstatnou zkušeností božství a nacházíme ji právě v přírodě. Existují pouze dva jazyky, kterými promlouvá Bůh. Jeden je vlastní jazyk Boha, ale vyvolení mu mohou porozumět a ten druhý jazyk má dvě podoby: přírodu a umění.

Zlom v praxi nastává v roce 1808, kdy Caspar David Friedrich vystavuje obraz Kříž v horách. Je to obraz určený pro kapli jako hlavní oltář a je na něm lesní krajina, skála a kříž. Kritika byla zděšena svatokrádežným námětem, Friedrich se brání spiskem interpretujícím obraz a vrací se ke křesťanským symbolům věčně zeleného stromu, obnovy přírody, obnovy života, pevnosti skály, chrámu přírody. Mimochodem, tento obraz, nyní v Drážďanské galerii, byl určen pro soukromou kapli v Děčíně – Tetschen Altar.

- V této souvislosti nemohu souhlasit s tvrzením (na str. 19), že krajinomalba, byla v 19.stol. již dlouho již etablovaná.

- Arkadská krajina – má otázku – do jakého megatypu (Meeus a kol, Evropské megatypy) patří ona arkadská krajina?

Připomínky formálního rázu:

V posudku používám JETE jako obecně více zažitou zkratku, ale JET je také přípustné. V každém případě však autorovi doporučuji používat v celém textu pouze jednu zkratku. (str. 45). Namísto vesnická krajina je v literatuře běžnější používat venkovská krajina, (str. 41).

V samotném empirickém šetření nejde o maličkost:

cituji autora „Zde je nutno si opět připomenout, že se jedná o stavbu, která zabírá asi 123 ha, jejíž dominantou jsou 4 chladicí věže, vysoké 155 metrů a kvůli níž bylo zbouráno 5 vesnic a provedeny rozsáhlé změny v krajině.“ Celá jedna generace po dobu téměř 20 let vyrůstá ve stínu chladicích věží JETE.

Faktory jsou rozebírány citlivě, jen bych při diskusi o signifikantních faktorech použil statistický důkaz závislosti, kde je to možné. V práci je výhradně analýza kvalitativní a prvního stupně.

- Dá se vůbec hodnotit JETE esteticky? Polovinu respondentů takové hodnocení před interview nenapadlo. - Projektují do svých postojů k JETE něco jiného? - Dá se projevít neklid, skrytá úzkost, vnímané riziko, na které autor odkazuje v jiných studiích v estetickém hodnocení? To nejsou jednoduché otázky. - Dají na ně odpovědi zkoumané faktory? - Nepřevládá faktor ekonomické výhodnosti, na nějž management JETE tolik sází a který je většinou jen v podobě slibů?

Zcela souhlasím s kontextuálním rámcem hodnocení a velice oceňuji poznámku 51 na str. 69 o paměti krajiny z kulturního hlediska. Ta by zasluhovala podle mého soudu rozvést v závěrech. Poznámka k literatuře: velice oceňuji výběr, šíři a anglickou vědeckou literaturu týkající se estetického hodnocení krajiny – Appelton, Antrop, Carlson, Leopold, Lothian. Z domácích autorů jsou také zastoupeni hlavní představitelé – jsem rád, že se nezapomnělo na Stanislava Muranského a Igora Míchala a samozřejmě současné autory.

Závěr:

Diplomová práce řeší interdisciplinární problém estetického hodnocení Jaderné elektrárny Temelín. Práce dobře teoreticky ukotvená, metodologicky v empirické části zdařile provedená a samotné výsledky převážně kvalitativní jsou kultivovaně diskutovány. Oceňuji orientaci v problematice, skutečnou znalost uvedené literatury a přes rozsáhlost tématu jasnou linii práce. Po zodpovězení komentářů a kritických připomínek uvedených výše rád doporučuji diplomovou práci Jana Vávry k obhajobě.

V Českých Budějovicích 10. 9. 2008

PhDr. Miloslav Lapka, CSc.

ÚSBE v.v.i. AV ČR
FFUK Praha katedra kulturologie